

ПОНОВНО ЧИТАЊЕ СУНДЕЧИЋЕВОГ ДЈЕЛА

Јован Сундечић, свештеник, пјесник, дипломата, зборник радова и избор из поезије, приредио Душко Певуља, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука, 2009.

Поводом обиљежавања стогодишњице пјевачког друштва „Сундечић“ из Ливна, у новембру 2007. године у Бањој Луци, одржан је научни скуп под називом „Јован Сундечић – свештеник, пјесник и дипломата“. Организатори научног скупа били су Народна и универзитетска библиотека Републике Српске и Епархија бихаћко-петровачка Српске православне цркве. На основу реферата који су изложени на том скупу, као и на основу прештампавања неких репрезентативних радова који су претходно били објављени, те избора из Сундечићеве поезије, др Душко Певуља, доцент на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, приредио је за штампу зборник радова под називом *Јован Сундечић, свештеник, пјесник, дипломата*, који је објавила Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, у Бањој Луци, 2009. године.

Јован Сундечић је данас углавном заборављена личност из наше новије књижевне прошлости, а у своме времену важио је за најплоднијег српског писца друге половине 19. вијека (са близу 700 написаних пјесама). Као „апостол српско-хрватског братства“, пропагираног и идеализованог у томе времену, био је стекао епитет „најпознатијег и најчитанијег српског писца код Хрвата“ (Ј. Скерлић). Рођен је у селу Голињеву код Ливна 6. јуна 1825. године, у занатлијској породици која је водила поријекло из околине Никшића. Завршио је два разреда основне школе на италијанском језику у Имотском. Потом је учио код калуђера у манастиру Главина, да би на препоруку Божидара Петрановића прешао на школовање у манастир Светих Арханђела на ријечи Крки (1842–1843). Још као ђак је показао изразити таленат за вајарство и сликарство. Богословију је завршио у Задру (1843–1848), а свештенички позив је започео у Истри, у православном селу Перој (1848–1850), гдје је написао и прве своје пјесме. Потом је био свештеник у Жегару и Скрадину (1850–1854), а затим је прешао у Задар за професора Богословије (1854–1863). У то вријеме Сундечић се снажно ангажује на успостављању политичког јединства далматинских Срба и Хрвата, а потом и формирања Народне странке 1861. године. Уређивао је неколико листова и часописа: *Гласник далматински* (1860), *Звијезду* (1863), те прва два броја

Коледара Матице далматинске (1863. и 1864). Након тога је живио на Цетињу (1864–1874), гдје је радио као секретар књаза Николе, те као уредник годишњака *Орлић* (1865–1871), а једно вријеме и власник листа *Црногорац* (1871). Као повјерљиви човјек књаза Николе, написао је прву црногорску химну *Убавој нам Црној Гори* (1865), за коју је музику компоновао Чех Антон Шулиц. Од средине 1867. до октобра 1868. живио је у Београду, а након тога до пензионисања поново на Цетињу. Године 1869. постао је почасни члан Српског ученог друштва. Од пензионисања 1874. године до смрти 6. јула 1900. године, живио је у Котору. Од 1892. до 1895. године уређивао је *Просвјету*, лист за цркву, школу и поуку. Почасни члан Српске Краљевске академије постао је 1893. године. Краљ Александар Обреновић га је 1897. године одликовао Орденом Св. Саве. Которска омладина је 1898. године свечано обиљежила педесетогодишњицу Сундечићевог књижевног рада, о чему је објављена и *Споменица* на Цетињу 1899. године.

Имајући у виду чињеницу да савремена књижевна публика мало зна о личности и дјелу Јована Сундечића, приређивач је зборник организовао кроз четири комплементарне цјелине. У првој цјелини штампане су пригодне бесједи (Епископа бихаћко-петровачког Хризостома Јевића, министра Бранка Докића и књижевника Ранка Рисојевића), које су изговорене на самом скупу о Јовану Сундечићу у Бањој Луци или на свечаној Академији поводом обиљежавања стотину година од оснивања пјевачког друштва „Сундечић“ у Ливну. У другој цјелини зборника уврштени су радови сљедећих аутора: Татјане Ракић, Душана Ј. Мартиновића, Луке Шекаре, Горана Максимовића, Душка Певуље и Јована Бабића. У њима се расправља о различитим проблемима и стваралачким темама: о библиографским карактеристикама Јована Сундечића (Татјана Ракић), о односу Јована Сундечића и књаза Николе Петровића (Душан Ј. Мартиновић), о љубавној лирици Јована Сундечића (Лука Шекара), о Сундечићу као сараднику листа *Црногорка* на Цетињу 1884–1885. године (Горан Максимовић), о књижевноисторијском статусу Сундечићевог пјесничког дјела (Душко Певуља), о Сундечићевом еванђеоском позиву на слогу и љубав (Јован Бабић). Трећу цјелину чине раније објављени и запажени текстови о Јовану Сундечићу: Хуга Бадалића, који је настао као предговор загребачком издању *Изабраних пјесама* Јована Сундечића (1889), затим, критичко-биографска студија Марка Цара (објављена у *Летопису Матице српске*, 1902. године), те синтетички оглед Душана Иванића, преузет из студије *Књижевност Српске Крајине* (1998). Четврту цјелину представља избор из Сундечићеве лирике, као и дијелови из Сундечићевих поема и спјегова. Будући да у новије вријеме нису прештампавана стара или прављени избори из нових издања Сундечиве поезије, захваљујући Певуљином избору савремени читалац може и непосредно да се упозна са пјесничким дјелом овога писца.

У Сундечићевом пјесништву доминирала је љубавна лирика, моралне пјесме за дјецу, лирика испјевана угледањем на народну поезију, те лирска и епска поезија егзалтираног патриотског тона, испјевана на чистом народном језику, са искреним вјеровањем у југословенску идеју јединства Срба и Хрвата. Као пјесник, Сундечић се у току свог дугог стваралачког вијека мијењао, тако да је објединио класицистички начин пјевања, тзв. школе објективне лирике (нарочито на плану алегоријског поступка и дидактике), по узору на пјесништво Јована Стерије Поповића, са мотивима и поступцима карактеристичним за народну поезију и полиметричност романтичарског стиха, какав је доминирао у *Ђачком растанку* Бранка Радичевића.

Идеја српско-хрватског братства најпотпуније је исказана у раној Сундечићевој збирци пјесама под насловом *Срце или различне пјесме*, „за обшту корист југославенства спјеване“, која је објављена у Задру 1850. године. Поезија за дјецу најпотпуније је дошла до изражаја у збирци *Низ драгоцјеног бисера или Духовне и моралне пјесме за дјецу*, која је објављена у Задру 1856. године, а потом прештампана и на Цетињу 1865. године. Збирка *Цвиће или Покушења у народно-лиричкој пјеванији*, која је објављена у Задру 1858. године, са упоредним ћириличким насловом на екавском изговору, представља покушај народно-лирског пјевања, док је лирско и епско пјесништво родољубиве провенијенције најпотпуније дошло до изражаја у збирци под насловом *Виенчић домољубних пјесама*, која је објављена у Задру 1862. године. Цјелокупни зборник љубавних пјесама објавио је у двјема књигама, под насловима: *Љубав и цвијеће* (Загреб, 1886) и *Миље и омиље или Милица и Невенка* (Загреб, 1893), у којима је објединио евокацију љубавних успомена из младости са позним љубавним доживљајима. Карактеристичан циклус лирских пјесама испјеван у духу и по облику народних пјесама објавио је под насловом „Пламчићи“ у *Бранковом колу* (бр. 23, 7. (19.) децембра 1895, стр. 705–706; бр. 2. 11. (23.) јануара 1896, стр. 33–34).

Сундечић се огледао и као писац спјевова и поема, тако да је књижевни рад и започео моралним дјелом *Ананија и Сапфира или Лаж кажњена* из 1848. године, а нарочито књижевну популарност му је донијела поема *Вршидба*, објављена у Задру 1861. године, која је испјевана по угледу на Шилерово *Звоно*, поводом стогодишњице смрти пјесника Андрије Качића. У ћириличном издању *Вршидбе*, објављеном на Цетињу 1888. године, дјело је допуњено поемом *Сјетва*. Најпопуларнију поему *Крвава кошуља*, која је први пут објављена ћирилично и латинично у Задру 1864. године, Сундечић је издавао више пута и у великим тиражима. По тематици, осјећајности и романтичарској слици свијета, блиска јој је епска пјесма *Анђелија Косорића*, објављена у Загребу 1883. године. Пред тога, Сундечић је био аутор и спјева *Петровдан на Цетињу* (1865),

те поеме *Нови пакао* (Задар, 1873), која је „урађена по обрасцу Дантеовог *Пакла* и Његошеве *Луче микрокозма*: у одавно тривијализованом романтичарском духу, сви грешници су национални издајници“ (Д. Иванић).

Потребно је нагласити, овом приликом, да је Јован Сундечић био и аутор познате студије *Живот и рад Божидараа Петрановића* (1878), у којој је одао дужно признање познатом националном прваку, правнику и књижевнику, међу приморским Србима друге половине 19. вијека, оснивачу *Матице далматинске* (1862). Можда је требало у овом издању зборника прештампати бар један дио те студије и тако указати и на тај сегмент пишевог рада. Јован Сундечић је за живота био подједнако слављен и омаловажаван, често непримјерено величан и још безразложније одбациван, а након смрти је потонуо у потпуни заборав. То је разлог више да његова личност, идеје и књижевно дјело, буду темељито преиспитани и вредновани у савременом добу. Зборник који смо укратко представили у овом приказу, лијеп је примјер како би требало изнова обнављати интересовања за Сундечићево дјело, али и за дјела других занемарених и заборављених писаца из наше прошлости.

Горан М. Максимовић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за српску и компаративну књижевност